

อุปนิสัยของคนไทยด้านการโอ้อวด ขี้อวด ลืมหืมตา ตอนที่ ๒/๒ ตอนจบ

วาทีน ศานดี สันติ

๒. ให้คนรู้จักเจียมตัว ไม่โอ้อวด มุ่งการสอนหรือการเตือน

นุ่งหม่นเจียม, เจียมอยู่เจียมกิน

ความหมาย แต่งตัวพอให้สมฐานะ เป็นการสอนให้คนพอใจในสิ่งที่ตนมี ไม่ไปอยากได้อะไรเหมือนคนอื่นเขา ควรทำอะไรให้สมฐานะของตนเอง เป็นสำนวนที่บอกให้ถ่อมตน อีกทั้งสำรวมกิริยามารยาทของตน ซึ่งในสังคมปัจจุบันจะเห็นได้ว่า ผู้คนใช้เงินเกินรายได้ กู้หนี้ยืมสินมาซื้อรถซื้อบ้านซึ่งราคาไม่สมดุลกับเงินเดือน เมื่อไม่สามารถจ่ายได้กำหนด ก็กลายเป็นหนี้สินมหาศาล บ้าน รถ ก็โดนยึด บางคนใช้เครื่องแต่งกายที่มีราคาแพง ซึ่งไม่เหมาะสมกับฐานะและสถานที่ที่ไป ซึ่งก็สอดคล้องกับสำนวนนุ่งหม่นเจียมเช่น “เจียมอยู่เจียมกิน” ในสุภาษิตสอนหญิงได้กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า

“เห็นผู้ดีมีทรัพย์ประดับแต่ง อย่าทำแข่งว่าสนากระยาหั้น

ของตัวน้อยก็ถอยไปทุกวัน เหมือนดัดบันตันทนศูนย์กำไร

จงบ่มเจียมหม่นเจียมเสี้ยมหมิ่น อย่ากระหยิงศถาอ้อฆมาลัย

อย่ามุ่งลายกรุยทำยุไป ตัวมิใช่ชาววังไม่บังควร” (กระทรวงศึกษาธิการ๒๕๔๕ : ๑๐๑)

“จงจี๋มจี๋ตคิดเหมือนนกกระจอยร้อย ตัวนั้นน้อยทำรังพอพึ่งแฝง

รอดจากภัยพาทาอากาศเหี้ยมร้าย พอคลองแคลงอยู่สบายจนวายปราณ” (กาญจนาศุภนัฏ. ๒๕๓๘ : ๒๗๕)

โคลงโลกนิติสอนให้คนรู้จักฐานะของตนเองไว้ดังนี้

“หัวล้านไปรู้มาก มองกระจก

ผอมผีนไปอย่ากลก ถอดเสื้อ

นมนานไปเปิดอก ออกที่ ประชมนา

คนบาปไปเอื้อเฟื้อ สดับถ้อยธรรมกวี” (กระทรวงศึกษาธิการ. ๒๕๔๓ : ๓๐๒)

ตักน้ำใส่กะโหลกชะโงกดูเงา

ความหมาย รู้จักเจียมตัว เป็นสำนวนที่มีความหมายประชดประชันหรือถูกเหยียดหยาม (ดนัย เมธิตานนท์. ๒๕๔๘ : ๒๒๔)

มักใช้ต่อว่าคนที่มีความต่ำกว่าว่าไม่ควรทำอะไรเกินตัว เป็นการเปรียบเทียบภาษาคนที่คนมีฐานะยากจนใช้ตักน้ำคำกะโหลก ซึ่งทำมาจากกะลานั้นเอง

เป็นการใช้กะลาตักน้ำแล้วส่องดูเงาของตน ซึ่งคนรวยจะใช้ขันที่ทำจากภาชนะโลหะชั้นดี ซึ่งในสังคมในปัจจุบันก็ยังมีถูกเหยียดหยามเช่นนี้

หากมองในอีกแง่มุมหนึ่งก็เป็นการสอนให้คนรู้จักเจียมเนื้อเจียมตัวเช่นกัน ในบทเจรจาละครอิเหนา พระราชหัตถเลขารัชกาลที่ ๙ ได้กล่าวเกี่ยวกับสำนวนนี้ดังนี้

“อู๊ นีอะไรก็ช่างไม่ตักน้ำใส่กะโหลกชะโงกดูเงาเลยแหละ ช่างพ้อพูดไปได้นี้ ฉันทันจะว่าเป็นกลาง อย่าอิงไปนะหล่อน ถ้าแม่นทองกูเรบัดนี้

ได้เป็นเรือนรับหัวเพชรเมืองดาหาละกัณนั้นแหละจะงามเลิศประเสริฐตาน้ำดูจริงละ” (กาญจนาภรณ์. ๒๕๓๘ : ๒๐๙) โคลงสำนวนสาขิตไทยได้กล่าวถึงสำนวนนี้ไว้ดังนี้

“ตักน้ำใส่กระโหลกไว้ ดูเงา ตนเอง

เป็นคติเตือนเรา อยู่ได้”

เจียมตัวอย่าตามเขา ทุกอย่าง

ฐานะตนรู้ไว้ อย่าให้คนขยันทัน” (สุทธิ ภิบาลแทน. ๒๕๔๕ : ๑๒๒ข)

คมในฝัก

หมายถึงลักษณะของผู้ฉลาด แต่นิ่งเงียบ ไม่แสดงความฉลาดนั้นออกมาโดยไม่จำเป็น มีความรู้ความสามารถ แต่เมื่อยังไม่ถึงเวลาก็ไม่แสดงออกมาให้ปรากฏ การไม่โอ้อวดแต่คมในฝัก เก็บความฉลาดไว้ข้างใน, ล่วงรู้ความคิดของผู้อื่น แต่ไม่แสดงออกมารู้ ปรากฏในคำประพันธ์เรื่อง เพลงยาวถวายโอวาท ของ สุนทรภู่

อันความคิดวิद्याเหมือนอาวุธ ประเสริฐสุดซ่อนใส่เสียในฝัก

สถานคนสมนึกใครอีกซัก จึงค่อยชักเชือดฟันให้บรรลัย (กระทรวงศึกษาธิการ. ๒๕๔๕ : ๕๘)

โคลงโลกนิติกล่าวถึงการไม่พูดไม่โอ้อวดตนไว้ดังนี้

“กะละอมเพ็ญเพียบน้ำ ฤติง

โอ้อ่างรองชลซิง เพื่องหม่อ

เยี่ยใหญ่

พลอดนั้่นประมาณ” (กระทรวงศึกษาธิการ. ๒๕๔๓ : ๘๐)

เอกลักษณ์ด้านการโออวด ขี้อวด ลืมหัด จึงเป็นเอกลักษณ์ทางด้านนิสัยของคนไทยมาช้านาน ทำให้เกิดสำนวนเปรียบเทียบกับมากมาย

5 / 7

กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ.โคลงโลกนิติ พระนิพนธ์สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาเดชาดิศร.กรุงเทพฯ : สถาบันภาษาไทย กรมวิชาการ
กระทรวงศึกษาธิการ. ๒๕๔๓.

....., ภาษิตคำสอนภาคกลาง เล่ม ๑. สถาบันภาษาไทย กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. ๒๕๔๕.

กาญจนาศุภนัฏ. สำนวนไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : ส.เอเชียเพรส (1991) จำกัด. ๒๕๓๘.

ไชยสิริ ปราโมช ณ อยุธยา. การเปลี่ยนแปลงถ้อยคำและความหมายของสำนวนไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๓๙.

จันทิมา น่วมศรี. ย้อนคำ สำนวนไทย. กรุงเทพฯ : คลีอักษร. ๒๕๕๔.

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นามมีบุ๊คส์. ๒๕๔๖.

दनัย เมธิตานนท์. บ่อเกิดสำนวนไทย. กรุงเทพฯ : มิติใหม่. ๒๕๔๘.

ผจงจิตต์ อธิคมนันท์. สังคมและวัฒนธรรมไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง. ๒๕๔๓.

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (๒๕๔๖, - ตุลาคม-ธันวาคม). "วิเคราะห์ลักษณะอุปนิสัยของคนไทยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ," รัฐสารอักษร. ๔๕(๔) : ๓๐ - ๔๑.

ศุภิสรา ปุณยาพร. ภาษิตสำนวนไทย. กรุงเทพฯ : ไทยควิลิตี้บุ๊คส์. ๒๕๕๔.

ศักดิ์ศรี แยมน์ดดา. สำนวนไทยที่มาจากวรรณคดี. โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. พิมพ์ครั้งที่ ๑. ๒๕๔๔.

อุปนิสัยของคนไทยด้านการโอ้อวด ขี้อวด ส้มตัว ตอนที่ ๒/๒ ตอนจบ

เขียนโดย ม.ล.ชาญโชติ ชมพูนุท

วันพุธที่ 23 ตุลาคม 2013 เวลา 00:00 น. -

สมร เจนจิระ. ภาษีตล่านนา. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพฯ : สถาพรบุ๊คส์. ๒๕๔๗.

สุพัตรา สุภาพ. สังคมและวัฒนธรรมไทย คำนิยม : ครอบครัว : ศาสนา : ประเพณี. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิชย์. ๒๕๓๔.

สุทธิ ภิบาลแทน. โคลงสำนวนสุภาพิต. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : ไทยร่มเกล้า. ๒๕๔๕.

อานนท์ อากาภิรม. สังคม วัฒนธรรม และประเพณีไทย. พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพฯ : แพร่พิทยา. ๒๕๑๙.

บันทึกนี้เขียนที่ [GotoKnow](#) โดย [วาทิน ศานติ์ สันติ](#)